

**TISKOVÁ KONFERENCE
13.9.2012**

**Vybudováno v rámci
Operačního programu Praha-Konkurenceschopnost**

Hlavní směry činnosti

1. Projekty aplikovaného výzkumu - **TA ČR, MPO ČR, MK ČR, EU**

2. Spolupráce s firmami
Advanced Materials - JTJ, s.r.o.,
Pardam, s.r.o., Kertak Nanotechnology,
VÚANCH a.s.,
Eurosupport Manufacturing Czechia, s.r.o.
Elmarco

3. Zakázkové experimentální práce – využití přístrojového vybavení

4. Vzdělávací činnost – spolupráce se středními a vysokými školami
(bakalářské, diplomové, doktorské práce)

Organizace výzkumné práce

3 základní směry – 3 garanti

- ➡ katalýza
- ➡ elektrodové procesy
- ➡ fotokatalýza

Stručný přehled výzkumné činnosti

KATALÝZA

- nové nanostrukturované materiály pro katalytické aplikace,
- proces pro likvidaci oxidů dusíku pro průmyslové aplikace ve zvláště náročných podmínkách (DENOX),
- izomerace C₅ a C₆ uhlovodíkové frakce,
- větší objemy zeolitů s kontrolovanou distribucí hliníku,
- oxidová keramika.

ZDROJE + AKUMULACE ENERGIE

- barvivem sensitizované solární články (DSSC) pro komerční využití
- polovodičové materiály s využitím nanovláken
- lithiové akumulátory

FOTOKATALÝZA

- fotokatalyzátory pro čisté životní prostředí – odstraňování polutantů vzduchu a vody, samočisticí povrchy.

Nové materiály a technologie pro konzervaci materiálů památkových objektů a preventivní památkovou péči

Jiří Rathouský

Garant výzkumného směru

Vedoucí centra pro inovace v oboru nanomateriálů a nanotechnologií

V ČR 43 000 budov a jiných objektů pod památkovou ochranou

0,55 / km²

Hlavní cíle projektu:

Vyvinout nové prostředky pro komplexní restaurování historických materiálů

- **lepší užitné vlastnosti** než stávající prostředky
lepší = účinnější / levnější / ekologičtější ...
- **šité na míru** potřebám památkové péče v ČR
- příprava / výroba **zvládnutelná** dosažitelnými prostředky

Vypracovat metodiku aplikace těchto prostředků na ošetřované materiály

Specifický charakter památkové péče

Multidisciplinarita

Celá společnost (kulturní dědictví, ekonomický význam), estetika, filosofie, historie umění, archeologie, urbanismus, architektura, restaurátoři-výkonní umělci, technologie restaurování, fyzikální chemie v základním výzkumu, ...

Základní principy, které je nutno splnit

- ① **vratnost** konzervačního zásahu, abychom se kdykoliv mohli vrátit do stavu před zásahem
- ② aplikované konzervační látky musí zajistit maximální **trvanlivost** a chemickou inertnost
- ③ **kompatibilita** - zastavení degradačního procesu beze změny chemického složení a fyzikálně-chemických/mechanických vlastností

Obtížné splnit – nanotechnologie principiálně nové možnosti

Restaurování uměleckého díla se skládá ze tří kroků:

- (1) čištění, což je dočasné ošetření, jehož cílem je odstranit materiály, které původně nepatřily k uměleckému dílu;
- (2) konsolidace, což je trvalý zásah, který by měl napravit, zabránit nebo zpomalit další degradaci stárnutím nebo vnějšími činiteli;
- (3) prevence, což jsou další zásahy, které omezují budoucí degradaci a přímo nesouvisí s konsolidací.

ČIŠTĚNÍ

Zásadní problém

Odstranění pozůstatků **předchozích restaurátorských zásahů**

– dožilé, nevhodné, chybné

Základní předpoklad pro proveditelnost nového restaurátorského zásahu

Široké spektrum látek

polyakrylátové kopolymery

polyacetátové disperze

polymerní pryskyřice

oleje

vosky

hydrofobizační prostředky ... ..

ÚKOL:

řízeně a **selektivně** odstranit specifický materiál, aniž by byly ovlivněny ostatní materiály artefaktu

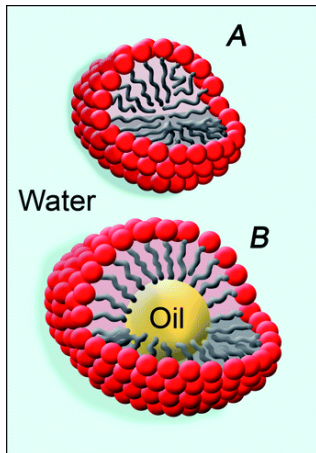
Koncepce přípravy čisticích směsí – STAVEBNICE INOCLEAN

založena na kombinaci dvou funkcí ↔ dvě složky

- **základní micelární roztok** (mikroemulze) neionogenních surfaktantů s přídavkem kosurfaktantů - stejný pro různé cílové látky
- **specifická rozpouštědla**, volena podle příslušné cílové látky

Podmínky: kompatibilita složek
zajištění nutných procesů

- **botnání/rozrušení polymerní vrstvy**
- **oddělení od substrátu**
- **solubilizace**

Výhody

- výrazné usnadnění formulace různých čistících směsí , jejich přípravy i porozumění mechanismu jejich působení
- případná budoucí produkce ve větším množství snadnější a ekonomicky výhodnější
- vodný systém - maximální omezení penetrace a difuze odstraňovaných polymerních materiálů do porézní struktury čištěného artefaktu
- nízká toxicita

KONSOLIDACE VÁPENCOVÝCH MATERIÁLU
nanovápno
INOAL

Nanomateriály: velikost < 100 nm v jednom nebo více rozměrech

Distribuce velikostí částic hydroxidu vápenatého připraveného heterogenním srážením (tj. hašením) - **polymodální**.

Suchý vápenný hydrát

střední velikost částic $11 \mu\text{m}$ (1-30 μm).

Vápno hašené přebytkem vody

střední velikost částic $7 \mu\text{m}$ (výrazně méně velkých částic).

Závěr:

- ❶ Běžná vápna nejsou nanomateriály
- ❷ Pro přípravu nanovápna potřebujeme jiný postup.

Vápenná voda (mléko)

Rozpustnost $\text{Ca}(\text{OH})_2$ / 20 °C = 1,73 g/L

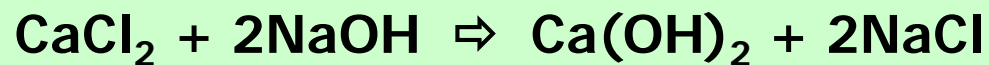
Pro dosažení dobré penetrace: 30-40 aplikací

Nanočástice $\text{Ca}(\text{OH})_2$ a $\text{Mg}(\text{OH})_2$:

velmi vhodné prostředky pro konsolidaci nástěnných maleb a vápencových materiálů - kompatibilní s originálním materiálem, deacidifikace papíru a dřeva

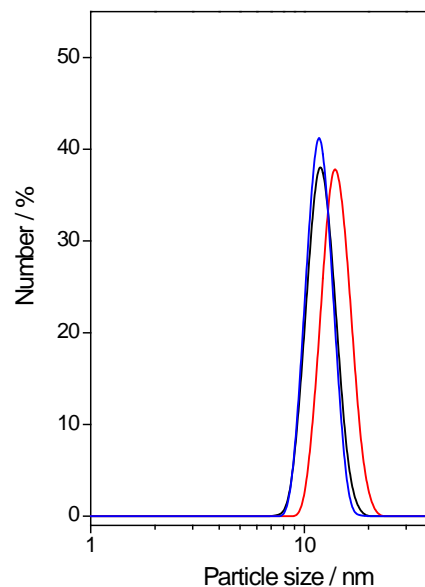
Dvě zásadní podmínky:

- ❶ Vhodná velikost částic
- ❷ Stabilita disperzí

Výsledek:

Pečlivou volbou experimentálních podmínek a stabilizace povrchově aktivní látkou se podařilo připravit **velmi malé částice Ca(OH)_2 nebo Mg(OH)_2** , případně jejich směsí.

Nanočástice $\text{Ca}(\text{OH})_2$ stabilizované povrchově aktivní látkou vykazují **velmi dobrou stabilitu**

značně odolné vůči aglomeračnímu působení elektrolytů, včetně vícemocných aniontů

Velmi nadějně

Možnost zpevňování i materiálů s velmi úzkými póry

Opuky, vápence – šířka pórů $< 100 \text{ nm}$

Kompozitní gely pro konsolidaci silikátových materiálů na bázi amorfního oxidu křemičitého INOSIL

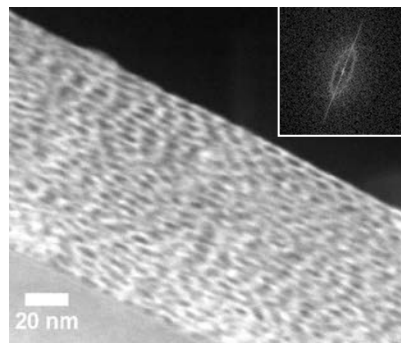
Hydrofilní

Lepší mechanické vlastnosti – výrazně omezené smršťování

Fyzikálně-chemické vlastnosti blízké vlastnostem ošetřovaného materiálu

tepelná roztažnost, porozita, obsah specifických částic

Možnost i další funkce – např. biocidní účinek

Biocidní prostředky pro omezení růstu mechů a lišejníků na povrchu historických artefaktů

Nanočástice kovů (stříbro, měď) se specifickou distribucí velikostí

Zvýšení biocidního účinku